

Lesmap bij *Murmur* van Grensgemaal en aifoon

Deze map biedt suggesties voor activiteiten in de klas vóór- of nadat jullie naar de voorstelling *Murmur* komen kijken. Je krijgt inspiratie om via verschillende methodieken en invalshoeken je leerlingen op de voorstelling voor te bereiden, of om nadien met je leerlingen nog verder rond de voorstelling te werken.

Over Murmur

Murmur is circusgeluidstheater dat al je zintuigen prikkelt met ruisende rugzakken, halsbrekende toeren en een landschap van geluid.

Een acrobaat zwiept, smijt en slingert met speakers waaruit natuurgeluiden klinken. Hij bedekt ze, dempt ze, deelt ze uit. Hij plakt speakers op zijn lijf, gaat de lucht in. Zo maakt hij live een bewegende geluidscompositie.

Een purrende kat klinkt uit een jaszak, een zwerm bijen vliegt vlakbij door de lucht, twee armen maken het geluid van auto's. Ver weg klinkt een vinger op een raam. Ruis wordt zee, wordt wind, wordt adem. Met het publiek rondom zich wringt de acrobaat zich in bochten, hij springt, valt en vliegt om een wereld vol geluid te componeren.

Plots beginnen ook de rugzakken van het publiek te zoemen. Alles en iedereen wordt deel van een wervelwind van geluid in een luidsprekerlandschap.

Murmur is een voorstelling van het circusgezelschap Grensgeval en van de geluids- en luisterkunstorganisatie aifoon. Eerder maakten zij samen ook de voorstelling Plock!.

© Geert Roels

Over luisterkunst

aifoon, de organisatie die het geluid en de speakerinstallatie voor *Murmur* creëerde, beoefent 'luisterkunst'. Maar wat is dat eigenlijk? Luisterkunst focust niet op muziek of stem, maar richt zich op geluid en luisteren, maar vooral op luisterbeleving. **Niet zozeer het geluid zelf staat centraal, maar wel wat een geluid met iemand doet.**

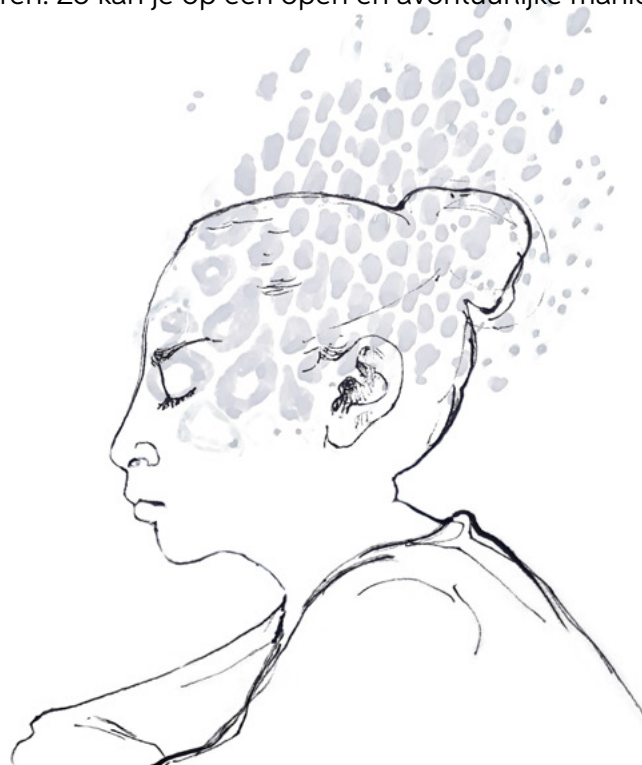
Luisteren doen we niet alleen met onze oren. Je hele lichaam resoneert mee. Hoe je luistert wordt ook mee bepaald door allerlei factoren waar we ons vaak niet bewust van zijn: ruimte, beweging, context, cultuur, persoonlijke herinneringen, je gemoedstoestand, ... Wist je bijvoorbeeld dat je anders luistert als je verliefd bent? Of als je honger hebt?

Luisterkunst stelt vragen als:

- Wat doet een geluid met je? Hoe zet geluid je verbeelding aan het werk?
- Hoe luister je met je lichaam?
- Wat gaat vooraf aan een geluid en wat zindert nog na?
- Hoe ervaar je stilte? Bestaat stilte eigenlijk wel?
- Hoe beïnvloeden ruimte, beweging en akoestiek je luisterervaring?
- Welke rol spelen geluiden in je leefomgeving?
- ...?

In een wereld waarin beelden en visuele prikkels dominant zijn, wil aifoon mensen stimuleren om hun oren te spitsen en hun omgeving niet alleen met hun ogen maar ook al luisterend af te tasten.

In de vorm van creatieve projecten en oefeningen ontdek je niet alleen hoe je zelf luistert, maar ook hoe anderen luisteren. Zo kan je op een open en avontuurlijke manier het luisteren herontdekken.

Met Murmur aan de slag in de klas

In Murmur speelt niet alleen de acrobaat, maar ook het geluid een hoofdrol. Het geluid beweegt door de ruimte en bepaalt mee hoe je naar de voorstelling kijkt. Ook in het dagelijkse leven zijn we continu omringd door geluid, maar we zijn er ons niet altijd van bewust. Onderstaande oefeningen laten je je oren spitsen en gebruiken geluid als bouwsteen om mee aan de slag te gaan.

Start to Listen: een toolbox vol geluiden en inspiratie om te groeien in het luisteren

Op school wordt 'kunnen luisteren' gezien als een belangrijke muzische en sociale vaardigheid. Maar luisteren is méér dan gehoorzamen alleen.

Door goed te luisteren, ontdekken we nieuwe dingen, stellen we onze blik scherp, schaven we ons denkkader bij. Toch blijkt luisteren vaak niet zo eenvoudig. Onze oren worden immers overspoeld met voorgesneden koek.

Start to Listen wil inspiratie en gereedschap aanreiken om dagelijks actief aandacht te besteden aan de vaardigheid luisteren. De website biedt een staalkaart van audiofragmenten en bijhorende luistervragen.

Start to Listen bestaat uit 3 levels die telkens 3 weken duren, waarbij leerkrachten samen met hun leerlingen elke dag met een ander fragment aan de slag gaan. Geluidskunst, nieuwe en experimentele muziek en field recording staan centraal: allemaal geluiden die de traditionele media amper aanreiken. Ze dagen je uit om op een andere manier te luisteren.

De luistervragen moedigen verschillende vormen van reflectie aan: verbaal, plastisch, performatief en filosofisch. Ze stimuleren de kinderen om hun eigen luisterhouding en die van anderen te verkennen.

Start to Listen is ontwikkeld op maat van het basisonderwijs, maar het materiaal is bruikbaar en gratis beschikbaar voor iedereen. De ervaring staat centraal, niet de kennis over het gehoorde kunstwerk of de maker ervan.

© Kobe Wens

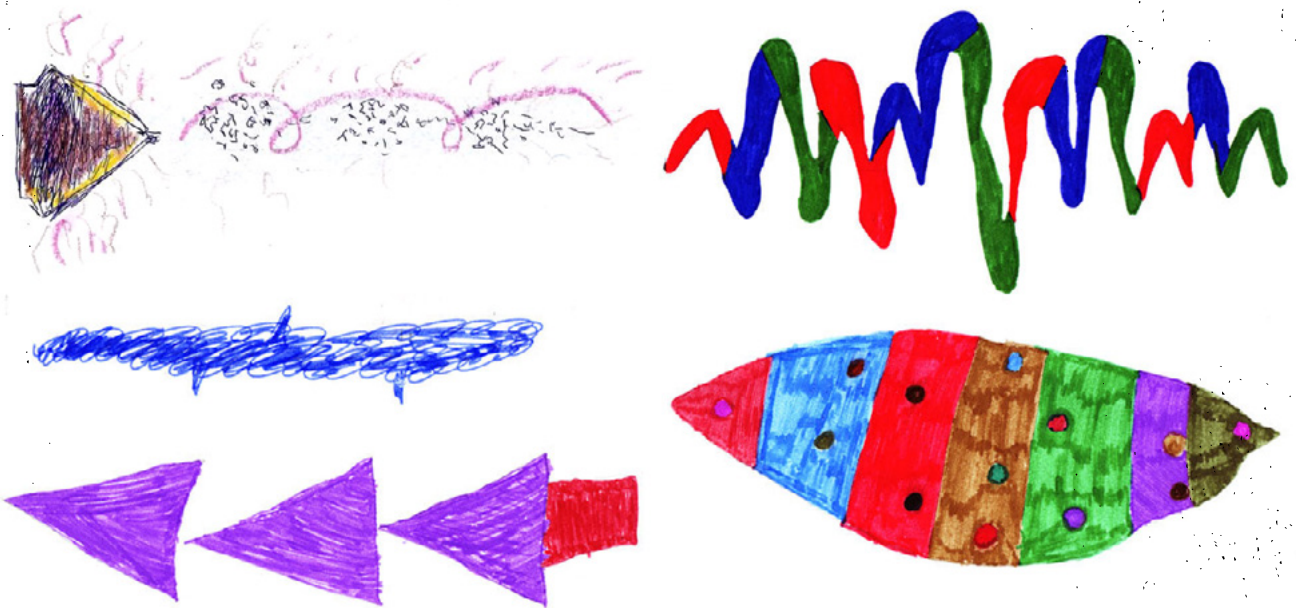
>>> [Aan de slag met de fragmenten en luistervragen van Start to Listen](#)

Geluiden tekenen of boetseren

Laat de kinderen naar enkele geluiden luisteren. Dit kunnen omgevingsgeluiden zijn, geluiden die de kinderen zelf maken met voorwerpen uit de klas of voorwerpen die ze zelf meebrengen — het gaat hier niet om muziekinstrumenten, maar om dagdagelijkse voorwerpen waarmee je kan rollen, tikken, schuren, ... om een geluid te maken. Je kan ook de geluiden gebruiken van het project Geluidenatlas (hier kan je [de 40 geluiden apart beluisteren](#)) of fragmenten van [Start To Listen](#).

Vraag de leerlingen om de geluiden te tekenen. Het is belangrijk dat ze niet de bron van het geluid proberen te tekenen, maar het geluid zelf: welke vorm heeft? Welke kleur? Is het dik of dun? Probeer ook de plaats/richting/beweging van de geluiden weer te geven. Kan je verschillende tekeningen combineren om zo een grafische partituur te maken?

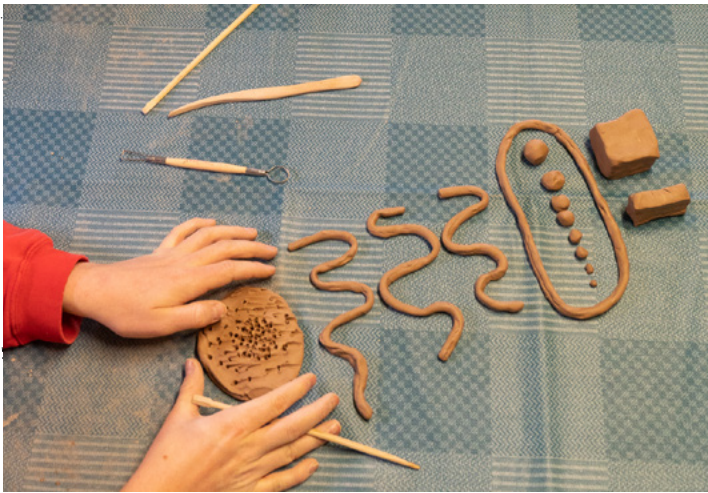

Vraag de kinderen dat ze zich het geluid voorstellen als iets wat je kan voelen, betasten of aanraken en laat ze dat mentale object namaken met de klei en/of ander materiaal. Dit lijkt een abstracte oefening, maar laat iedereen verbeelden, knutselen en prutsen. Ze komen wel tot een resultaat.

Wanneer iedereen zijn/haar/hun (klei)vorm klaar heeft, kunnen de kinderen elkaars werk gaan betasten. Probeer hen zo gedetailleerd mogelijk te laten omschrijven wat de gelijkenissen en verschillen zijn tussen de werken.

© Kurt Stockman

© Kurt Stockman

© Titus Simoens

Geluidsmassage

Een geluidsmassage is een methodiek die aifoon in verschillende projecten gebruikt om de oren te openen van zowel degene die de massage krijgt als degene die ze ondergaat. Bedoeling is dat de ene persoon de ogen sluit, terwijl de andere met allerlei voorwerpen geluiden maakt rond het hoofd van de eerste persoon.

Hieronder krijg je een kort stappenplan:

1. De persoon die de massage zal geven, verzamelt een hoop dingen waarmee je een aangenaam geluid kan maken. Luister tijdens je zoektocht goed naar de klanken: maakt het voorwerp bijvoorbeeld een fijn kriebelend of eerder een lastig knijpend geluid?
2. Degene die gemasseerd wordt, doet een blinddoek of een oogmasker aan, gaat liggen en ontspant.
3. De masseur gaat zo voorzichtig mogelijk de geluidsvoorwerpen rond de ander heen bewegen. Wees zelf zo stil mogelijk (op kousenvoeten) en let op tempo, volume, afstand en opbouw van je geluidsmassage om zo voor een ontspannende, spannende beleving te zorgen.
4. Wissel ook eens van rol. Geniet!

© Kurt Stockman

© Femke Den Hollander

Soundwalk: zelf een geluidswandeling maken

Een soundwalk is een luisterwandeling waarbij je geblinddoekt de omgeving verkent. In dit filmpje ontdek je wat een soundwalk is en hoe je er zelf één kan organiseren. Ga op pad met een partner en beleef de geluidscompositie van de stad met versterkte zintuigen.

>>> [Bekijk de tutorial en maak zelf een soundwalk](#)

Gebeten door luisterkunst?

Smaken bovenstaande opdrachten naar meer?

Met Geluidenatlas en Interioor kan je nog uitgebreider en dieper werken rond geluid en luisteren.

Geluidenatlas: woorden vinden voor geluid

Probeer een geluid te omschrijven en je merkt al snel dat we daar niet veel woorden voor hebben. Daar wil het project Geluidenatlas iets aan doen. Blinden en slechtzienden stelden een bevraging op die je prikkelt om geluid te verbeelden en er woorden voor te zoeken.

Klinkt een geluid zacht of hard? Dof of scherp? Glad of korrelig? Nat of droog?

Geluidenatlas is een platform dat woorden wil zoeken die geluid 'het best' omschrijven. Als je wil meewerken, dan kan je naar geluidenatlas.org gaan om de survey in te vullen. Maar als je graag wat dieper wil uitpluizen hoe je zoiets met een groep mensen kan aanpakken, dan kan dat met de oefeningen op de educatieve fiche.

>>> [Aan de slag met de educatieve fiche van Geluidenatlas](#)

Interioor: meer akoestisch comfort in de klas

Een slechte akoestiek in klaslokalen heeft niet alleen een negatieve invloed op de concentratie, leerprocessen en prestaties van kinderen, zo blijkt uit verschillende studies, maar zorgt ook voor stemproblemen, vermoeidheid en een verminderd welzijn bij leerkrachten.

Interioor is een project rond het luisteren naar en verbeteren van de akoestiek in lokalen van onderwijs- en zorginstellingen. Vaak zijn we heel erg bezig met hoe onze ruimtes er moeten uitzien, maar we staan nooit of nauwelijks stil bij hoe we willen dat een ruimte klinkt. Terwijl de akoestiek van een ruimte net heel belangrijk is én er tal van mogelijkheden zijn om ermee aan de slag te gaan, ook op kleine schaal.

Wat kan je als leraar rond akoestiek vaststellen en doen met je leerlingen? Met Interioor willen we mensen stimuleren om het akoestische comfort binnen hun (leer)omgeving op een persoonlijke en creatieve manier aan te pakken en aan te passen. Daarom ontwikkelden we een tool die een begeleider en zijn of haar groep in staat stelt om (1) te luisteren naar hun lokaal en (2) hun eigen lokaal te 'tunen' en aan te passen.

>>> [Aan de slag met de werk- en inspiratiebundel van Interioor](#)

Meer weten?

Over aifoon

'ai' is het Japanse woord voor "liefde" en "harmonie",

'foon' komt van het Oud-Griekse woord voor "geluid".

Vanuit een liefde voor geluid, luisteren en kunst onderzoekt aifoon al meer dan 15 jaar het luisteren op allerlei manieren. aifoon vangt geluiden en gebruikt ze als grondstof voor artistieke producties en participatieve projecten zoals audiowandelingen, luistermassages en geluidscomposities, maar even goed voor vormingen of in residenties ...

>>> [Lees alles over aifoon en luisterkunst op www.aifoon.org](http://www.aifoon.org)

Over Grensgeval

Grensgeval maakt circusvoorstellingen voor een jong publiek. Het gezelschap neemt de kinderfantasie en de kinderintuïtie als uitgangspunt om volwassen thema's te onderzoeken. In de producties plaats Grensgeval die thema's in een nieuwe, bewust naïeve, logica, gemixt met een dosis anarchie en punk. Haar producties zijn sensorisch: circustheater dat niet enkel visueel prikkelt, maar dat ook doet met geuren, geluiden, tast of smaken en daarmee een eigen verbeeldingswereld scheidt.

>>> [Lees alles over Grensgeval en hun voorstellingen op www.grensgeval.eu](http://www.grensgeval.eu)

© Bart Grietens

Plock!

Murmur is niet de eerste samenwerking tussen aifoon en Grensgeval. Eerder maakten we ook de voorstelling *Plock!*, een knap staaltje circus/geluidstheater waarin een schilder-acrobaat zijn grote voorbeeld Jackson Pollock probeert te evenaren... Daarvoor gooit hij verfpotten, kwasten, stokken en zijn hele lichaam in de strijd. De verf gaat aan het dansen, de potten beginnen te brommen, vlekken komen tot leven, kleuren krijgen geluiden en omgekeerd. Een bonte voorstelling voor kinderen vanaf 4 jaar.

© Michiel Devijver

LAwaBO: kunstenkamp voor kinderen

LAwaBO is een vijfdaagse workshop van aifoon waarin de verbeelding van kinderen (9-12j) wordt uitgedaagd op allerlei verrassende manieren, met geluid als voornaamste bouwsteen. In ons atelier gaan de kinderen aan de slag met heel uiteenlopend materiaal: van kleurpotloden over mengpanelen tot onderwatermicrofoons. Na vijf dagen heeft de wereld van het geluid geen enkel geheim meer!

>>> Lees meer en schrijf in

Masterclasses voor leerkrachten

aifoon geeft via een masterclass luisterkunst nieuwe inspiratie aan leerkrachten audiovisuele kunsten of muziek. Of je nu les geeft aan kinderen of aan volwassenen, in onze workshops bieden we een andere invalshoek voor je lessen, nieuwe tools, technieken en methodes. We delen graag onze expertise rond luisteren en geluid, zodat jij er mee aan de slag kan in je klas.

[>>> Volg een masterclass van aifoon](#)

Wikifoon

In haar meer dan 15-jarig bestaan heeft aifoon heel wat kennis en inzichten opgebouwd rond geluid en luisteren. We delen ze graag met jou in de Wikifoon, onze kennisbank met lees- en luistermateriaal, tools en oefeningen.

De Wikifoon is een work-in-progress en wordt voortdurend aangevuld.

[>>> Ontdek de Wikifoon](#)

www.aifoon.org

www.grensgeval.eu